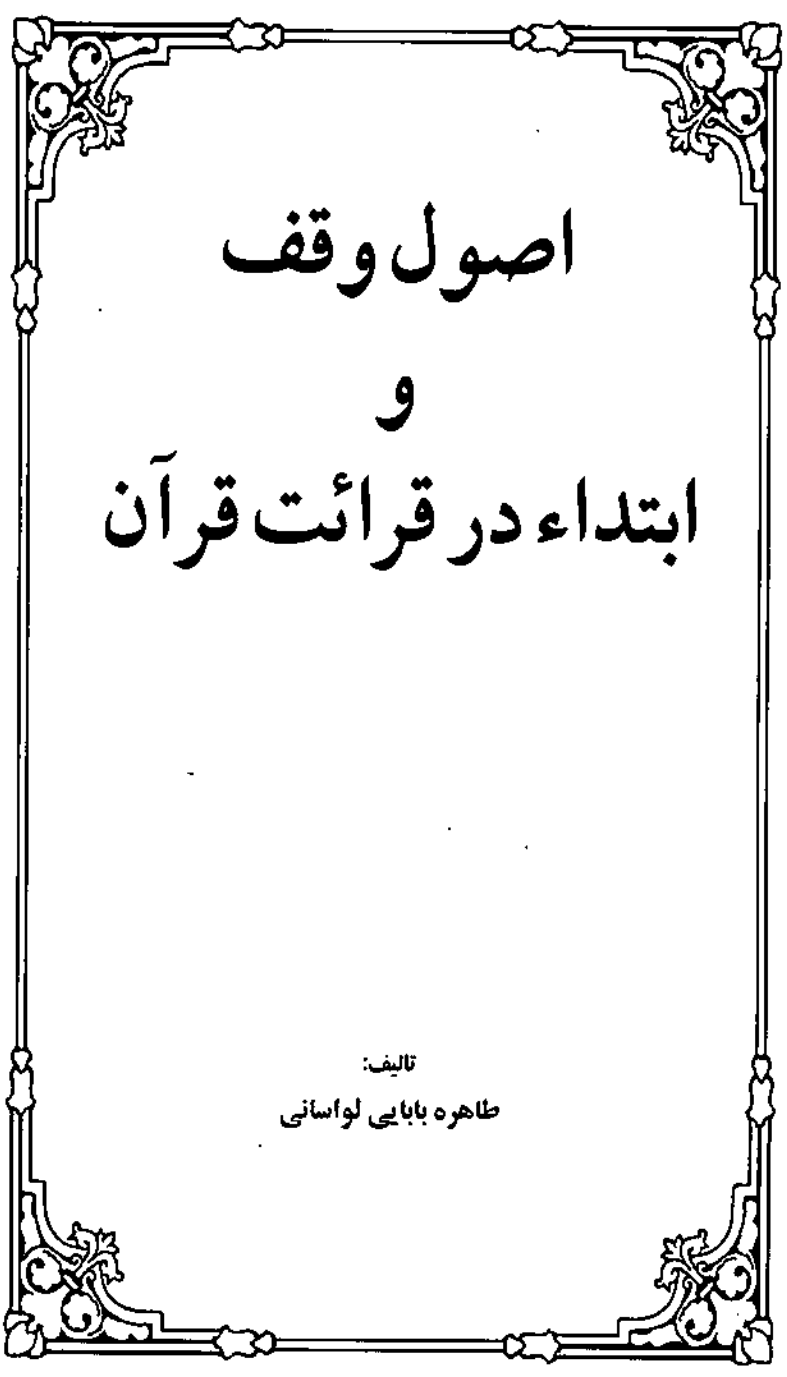

اصول وقف و ابتداء در قرائت قرآن

تالیف:

طاهره بابایی لواسانی

بابایی لواسانی، طاهره، ۱۳۲۱ -	سرشناسه
اصول وقف و ابتدا در قرائت قرآن - تالیف طاهره بابایی	عنوان و نام پدیدآور
	لواسانی
تهران: پیام آزادی، ۱۳۸۸.	مشخصات نشر
۹۴ ص.	مشخصات ظاهری
۹۷۸-۹۶۴-۳۰۲-۸۶۴-۰	شابک
فیبا	وضعیت فهرست نویسی
قرآن -- قرائت -- راهنمای آموزشی	موضوع
قرآن -- تجوید -- راهنمای آموزشی	موضوع
۱۳۸۷ ب۲۶/۲/بپا۰ BPA۰	رده بندی کنگره
۲۹۷/۱۵۱	رده بندی دیویی
۱۳۶۵۷۰۶	شماره کتابشناسی ملی

انتشارات پیام آزادی

اصول وقف و ابتداء در قرائت قرآن

مؤلف : طاهره بابایی لواسانی	
چاپ اول : ۱۳۸۸	
تیراژ : ۲۰۰۰ جلد	
چاپخانه : چارگل	
قیمت : ۱۱۰۰ تومان	

تهران- خیابان جمهوری اسلامی - بین میدان بهارستان و استقلال-کوچه شهید مظفری- بن بست یکم- پلاک ۲

کدپستی: ۱۱۴۶۸۱۳۴۱۵ تلفن: ۳۳۹۰۵۵۱۵ - ۳۳۹۳۶۲۹۴ نمایر: ۳۳۹۳۵۷۶۱

فهرست مطالب

مقدمه	۱۱
تعریف وقف و ابتداء	۱۵
تعریف قطع و سکت	۱۵
رابطه وقف و ابتداء با لحن	۱۶
ارتباط معنوی صوت با آیات قرآن	۱۷
راههای وقف	۲۰
۱- وقف اسکان	۲۰
۲- وقف ابدال	۲۰
۳- وقف بدون تغییر	۲۲
راههای شناخت محل وقف	۲۳
علائم وقف سجاوندی	۲۳
انواع وقف	۲۶
وقف اختیاری	۲۶
۱- وقف تام	۲۷
۲- وقف کافی	۳۳

- ۳- وقف حسن ۳۷
- ۴- وقف قبیح ۳۹
- انواع وقف قبیح ۳۹
- ۱- وقف بین فعل و فاعل ۳۹
- ۲- وقف بین فاعل و مفعول ۴۰
- ۳- وقف بین فعل و مفعول ۴۰
- ۴- وقف بین فعل مجهول و نایب فاعل ۴۰
- ۵- وقف بین فعل و مصدر آن ۴۱
- ۶- وقف بین مبتداء و خبر ۴۱
- ۷- وقف بین مضاف و مضاف الیه ۴۲
- ۸- وقف بین مُمَيَّر و تَمِيز ۴۳
- ۹- وقف بین مُبَدَل منه و بدل ۴۴
- ۱۰- وقف بین مُؤَكَّد و مُؤَكِّد ۴۵
- ۱۱- وقف بین ذوالحال و حال ۴۵
- ۱۲- وقف بین موصوف و صفت ۴۶
- ۱۳- وقف بین موصول و صله ۴۷
- ۱۴- وقف بین فعل امر و جواب آن ۴۸
- ۱۵- وقف بین فعل نهی و جواب آن ۴۸
- ۱۶- وقف بین قسم و جواب آن ۴۹
- ۱۷- وقف بین فعل شرط و جزای شرط (جواب شرط) ۴۹

۱۸- وقف بین مُستثنی منه و مُستثنی	۵۰
۱۹- وقف بین قول و مقول	۵۲
۲۰- وقف بین منادی و موضوع نداء	۵۳
۲۱- وقف بین معطوف علیه و معطوف	۵۳
۲۲- وقف بین مُتعلّق و مُتعلّق (جار و مجرور)	۵۵
۲۳- وقف بین اسم حروف مُشبهه بالفعل و خبر آنها	۵۵
۲۴- وقف بین اسم افعال ناقصه و خبر آنها	۵۸
۵- وقف اقبح	۶۲
وقف اضطراری	۶۳
اقسام ابتداء	۶۵
۱ - ابتداء تام	۶۵
۲ - ابتداء کافی	۶۵
۳ - ابتداء قبیح	۶۵
۴ - ابتداء اقبح	۶۶
وقف ازدواج	۶۸
حکم وقف بر نَعَمْ	۷۰
حکم وقف بر بَلَى	۷۱
حکم وقف بر کَلَّا	۷۷
چگونگی وقف و ابتداء در برخی آیات که علامت وقف ندارند	۸۴
فهرست منابع	۹۲

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مقدمه

« كُنْتُ أَنْزَلُهُ إِلَيْكَ مُبَارَكٌ لِيَدَّبَّرُوا آيَاتِهِ وَلِيَتَذَكَّرَ أُولُوا الْأَلْبَابِ »

([قرآن] کتابی است مبارک که آن را بر تو نازل کرده‌ایم تا در آیاتش

بیندیشند و خردمندان از آن پند گیرند.)

سوره ص آیه ۲۹

آموزه‌های قرآن کریم - چه اوامر، چه نواهی - براساس عقل و فطرت انسان بنا شده‌اند و چون فطرت انسان دگرگونی نمی‌پذیرد، خداوند آدمیان را به تدبیر و اندیشیدن در آیات قرآن فرا می‌خواند، باشد که هدایتگر او از تاریکها به سوی نور باشند. قرآن قانون اساسی اسلام است و آموزه‌هایش به زمان، مکان یا قوم و نژاد خاصی منحصر نمی‌شود. قرآن کتاب هدایت، محبت، عدالت و نجات است و معجزه ماندگاری است که تازگی و طراوتش

کاستی نمی‌پذیرد. خواندنی و دوست داشتنی است و هم از این رو است که خداوند در آیه دوم از سوره مبارکه انفال می‌فرماید:

«إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ إِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَجِلَتْ قُلُوبُهُمْ وَإِذَا تُلِيَتْ عَلَيْهِمْ آيَاتُهُ زَادَتْهُمْ إِيمَانًا وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ».

(مؤمنان کسانی هستند که چون نام خدا برده شود ترس بر دلهاشان چیره گردد و چون آیات قرآن بر آنان خوانده شود، ایمانشان افزون می‌گردد و بر پروردگارشان توکل می‌کنند.)

با این وجود نمی‌توان در آیات قرآن تدبّر کرد؛ مگر آن که معانی آیات به درستی فهمیده شوند و درک معانی قرآن ممکن نیست مگر با تلاوتی درست و مطابق با اصول علم قرائت. بدیهی است که تلاوت درست، تا حد زیادی به شناخت «وقف و ابتداء» بستگی دارد؛ چنان که حضرت علی (ع) درباره آیه شریفه «وَرَتَّلِ الْقُرْآنَ تَرْتِيلًا» (سوره مزمل آیه ۴) فرموده‌اند: «التَّرْتِيلُ أَدَاءُ الْحُرُوفِ وَ حِفْظُ الْوُقُوفِ» یعنی ترتیل عبارت است از اداء صحیح حروف و شناخت جایگاه وقفها در این باره «ابن جزری» نویسنده کتاب «النَّشْرُ فِي قِرَاءَةِ الْعَشْرِ» می‌گوید: این کلام علی (ع) دلالت بر این دارد که یادگیری اصول وقف و شناخت آن واجب است. همچنین «شیخ محمود خلیل الحصری» از قاریان برجسته مصر و نویسنده کتاب «معالم الأهداء إلى معرفة الوقف و الابتداء» در توضیح نظر ابن جزری بر این باور است که چون در آیه ۴ سوره مزمل واژه «رَتَّلَ» فعل امر است، بنابراین واجب بودن یک عمل را گوشزد می‌کند و چون منظور از ترتیل، تجوید حروف و شناخت

وقوف است، در نتیجه فراگیری هریک از آنها واجب است (هرچند که این واجب به معنای واجب شرعی نیست).

بسیاری دیگر از علماء علم قرائت نیز بر همین باورند. برخی گفته‌اند کسی که وقف را نمی‌شناسد، قرآن نمی‌داند و کمال شناخت قرآن، شناخت اصول وقف و ابتداء است. نقل شده است که در صدر اسلام، صحابه پیامبر (ص) و تابعین و نیز پیشوایان و پیشگامان علم قرائت، توجه خاصی به وقف و ابتداء و رعایت اصول آن داشتند و دیگران را به فراگیری این اصول ترغیب می‌کردند. آنها چنان بر آن مهم پای می‌فشردند که اگر کسی محل‌های وقف و ابتداء را نمی‌شناخت، به او اجازه قرائت و تعلیم قرآن را نمی‌دادند.

نگارنده که از سال‌ها پیش توفیق تلاوت و آموزش قرآن را داشته است، همواره با ضرورت تألیف کتابی ساده و روان درباره اصول وقف و ابتداء روبه‌رو بوده است و از این‌رو با تشویق برخی از دوستان بر آن شد تا کتابی را در این باره به رشته تحریر درآورد. در تألیف این کتاب که اکنون پیش روی خوانندگان ارجمند قرار دارد، کوشش شده است تا مطالب، ساده و روان باشند و با مثال‌های مختلف از آیات قرآن همراه شوند. با این حال از آنجا که وقف و ابتداء از مباحث دقیق و پیچیده علم قرائت است، آشنایی با اصول آن مستلزم حداقلی از آگاهی نسبت به دستور زبان عربی و مفاهیم قرآن است. همچنین یادآور می‌شود در آیاتی که برای مثال ذکر شده‌اند محل‌های وقف نادرست با حرف «ق» مشخص شده است.

بدیهی است که کتاب حاضر همچون قطره‌ای از دریای بیکران علم قرائت

از خطا و کاستی برکنار نخواهد بود. بدین سبب نظرات و راهنمایی‌های استادان گرانمایه، قاریان ارجمند و خوانندگان محترم، بزرگترین لطفی است که در حق نویسنده ارزانی داشته می‌شود. از پروردگار متعال می‌خواهم که این کوشش فقیرانه را به فضل و کرم خود پذیرا شود. «ءامین یا رب العالمین»

طاهره بابایی لواسانی

چهارم تیر ۱۳۸۷ هجری شمسی

مطابق با بیستم جمادی الثانی ۱۴۲۹ هجری قمری